

**Generální finanční ředitelství**  
Lazarská 7, Praha 1, 117 22

## **Zápis z jednání Koordinačního výboru s Komorou daňových poradců ČR ze dne 11.7.2012**

### **UZAVŘENÉ PŘÍSPĚVKY ke dni 11.7.2012** **- seznam -**

#### **Daň z příjmů**

372/06.06.12 Změna účetního období – kalendářní a hospodářský rok a navazující problematika .....str.3

Předkládají: Ing. Otakar Machala  
Ing. Radislav Tkáč  
Ing. Jiří Nesrovnal

373/11.07.12 Aplikace §4 odst. 1 písm. l) zákona o daních z příjmů od 1. ledna 2013 .....str.13

Předkládají: Ing. Marie Konečná  
Ing. Ladislav Malůšek  
Ing. Alena Švecová

375/11.07.12 Změna tvorby opravné položky podle § 8 na tvorbu opravné položky podle § 8c .....str.21

Předkládají: Doc. Ing. Hana Březinová, CSc.,  
Ing. Radek Novotný

### **NEPROJEDNANÉ PŘÍSPĚVKY odložené na příští jednání KV** **- seznam -**

#### **Daň z příjmů**

374/11.07.12 Stanovení daňové ztráty vztahující se k části podniku při vkladu dle § 23a odst. 5 písm. b) zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů (dále jen „ZDP“)

Předkládá: Jaromír Zbroj

## **DPH**

376/11.07.12 Uplatňování DPH při provozování dětských jeslí

Předkládají: Olga Holubová  
Ing. Pavel Černý

# UZAVŘENÉ PŘÍSPĚVKY ke dni 11.7.2012

## Daň z příjmů

### 372/06.06.12 Změna účetního období – kalendářní a hospodářský rok a navazující problematika

Předkládají: Ing. Otakar Machala, daňový poradce č.osv. 2252  
Ing. Radislav Tkáč, daňový poradce č. osv. 3680  
Ing. Jiří Nesrovnal, daňový poradce č. osv. 1757

#### 1. Úvod a vymezení problémů

Cílem tohoto příspěvku je sjednocení názorů na postupy při změně ve vymezení účetního období upravené v § 3 zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů (dále jen ZÚ) po novele tohoto právního předpisu (zákon č.355/2011 Sb.) účinné k 1. lednu 2012. Změna účetního období představuje v případě právnických osob i změnu zdaňovacího období v návaznosti na § 17a zákona o daních z příjmů a má tak praktické dopady i v daňové oblasti.

#### 2. Právní úprava vymezení účetního období

*Ustanovení § 3 odst. 2 zákona ZÚ definuje účetní období jako 12 po sobě jdoucích měsíců. Takto stanovené účetní období se může shodovat s kalendářním rokem a označuje se jako kalendářní rok nebo se s kalendářním rokem shodovat nemusí, pak hovoříme o tzv. hospodářském roku. Účetní období bezprostředně předcházející změně účetního období může být kratší nebo i delší než uvedených dvanáct měsíců.*

Účetní období označované jako hospodářský rok nelze stanovit zcela libovolně. Může začínat pouze prvním dnem jiného kalendářního měsíce, než je leden. Toto období potom končí v následujícím roce vždy posledním dnem měsíce předcházejícího měsíci, v němž hospodářský rok začíná.

Citace zákona po novele:

*(4) Účetní období může být delší než 12 měsíců též*

*a)*

*b) a) při vzniku účetní jednotky v období 3 měsíců před koncem kalendářního roku,*

*c) b) při zániku účetní jednotky v období 3 měsíců po skončení kalendářního roku nebo hospodářského roku,*

*d) c) stanoví-li tento zákon nebo zvláštní právní předpis rozvahový den ve lhůtě do 3 měsíců před počátkem běžného účetního období,*

*e) d) stanoví-li tento zákon nebo zvláštní právní předpis rozvahový den ve lhůtě do 3 měsíců po konci běžného účetního období a neodporuje-li takovéto prodloužení smyslu rozvahového dne běžného účetního období,*

f) e) *případne-li rozhodný den u nástupnické účetní jednotky, u účetní jednotky rozdělované odštěpením nebo u přejímajícího společníka v případě převodu jmění na společníka do období 3 měsíců před skončením kalendářního nebo hospodářského roku a dojde-li v tomto období zároveň k zápisu přeměny společnosti do obchodního rejstříku.*

„(5) Účetní jednotky, které nejsou organizační složkou státu, územním samosprávným celkem nebo účetní jednotkou vzniklou nebo zřízenou zvláštním zákonem, mohou uplatnit hospodářský rok. Uplatnit hospodářský rok lze pouze po oznámení záměru změny účetního období místně příslušnému správci daně z příjmů nejméně 3 měsíce před plánovanou změnou účetního období nebo před koncem běžného účetního období, a to podle toho, který z termínů nastává dříve, jinak účetní období zůstává nezměněno. Takovouto změnu účetního období může účetní jednotka v běžném účetním období provést pouze jednou. Obdobně postupují účetní jednotky i při přechodu z hospodářského roku na kalendářní rok.“

*(6) Uplatnit hospodářský rok za podmínek uvedených v odstavci 5 lze též*

g) a) *účetní jednotkou do 30 dnů ode dne vzniku účetní jednotky, nebo*  
h) b) *nástupnickou účetní jednotkou, účetní jednotkou rozdělovanou odštěpením nebo přejímajícím společníkem v případě převodu jmění na společníka do 30 dnů ode dne zápisu přeměny společnosti do obchodního rejstříku.*

### **Důvodová zpráva**

#### **K čl. VII bodům 1 až 3**

*Navrhují se úpravy v § 3 týkající se účetního období, které souvisejí nejen s dále uvedenými změnami při přeměně společnosti, ale zohledňují i připomínky odborné veřejnosti k možnostem uplatnit u účetních jednotek hospodářský rok.*

#### **K čl. VII bodu 4**

*Navrhuje se doplnění § 3 o odstavec 6, který umožňuje používat hospodářský rok také novým účetním jednotkám, respektive účetním jednotkám při přeměně společnosti.*

## **3. Rozbor problémů**

### **3.1. Vymezení okamžiku změny účetního období**

Rozhodnutí o změně účetního období je plně v kompetenci účetní jednotky, která není organizační složkou státu, územním samosprávným celkem nebo účetní jednotkou vzniklou nebo zřízenou zvláštním zákonem a není vázáno na rozhodnutí nebo souhlas místně příslušného správce daně.

S účinností od 1. ledna 2012 jsou tyto účetní jednotky v návaznosti na novelizaci právní úpravy povinny podle § 3 odst. 5 ZÚ **oznámit záměr změny účetního období** místně příslušnému správci daně nejméně 3 měsíce před plánovanou

změnou účetního období **nebo před koncem běžného účetního období, a to podle toho, který z termínů nastává dříve**, jinak účetní období zůstává nezměněno s tím, že při přechodu z hospodářského roku na kalendářní rok postupují účetní jednotky obdobně. Takovouto změnu účetního období může účetní jednotka v běžném účetním období provést pouze jednou. Změnu účetního období není třeba v oznámení nijak zdůvodňovat.

První otázkou, kterou je v této souvislosti třeba vyjasnit, je vymezení okamžiku označovaného v ZÚ jako „plánovaná změna účetního období“. Podle některých výkladů je okamžikem plánované změny v případě přechodu z kalendářního na hospodářský rok poslední den posledního kalendářního roku před rokem, v němž začíná první hospodářský rok. Podle názoru předkladatelů tento výklad není správný. Změnou účetního období, resp. okamžikem změny účetního období, je první den nového – změněného účetního období, tedy v případě přechodu z kalendářního na hospodářský rok první den hospodářského roku. Tomuto závěru odpovídá nejen jazyková a logická metoda výkladu, ale v daném případě i metoda historická, neboť jinak by novelou doplněná podmínka, že změnu je třeba oznámit 3 měsíce před plánovanou změnou účetního období nebo před koncem běžného účetního období znamenala, že oba termíny představují stejný okamžik (poslední den kalendářního roku před změnou).

Dílčí závěr:

Za okamžik (plánované) změny účetního období se pro účely § 3 odst. 5 ZÚ v případě přechodu z kalendářního na hospodářský rok považuje první den hospodářského roku, který bude nově účetním obdobím a v případě přechodu z hospodářského roku na kalendářní rok první den kalendářního roku, který bude nově účetním obdobím.

### 3.2. Termín pro oznámení změny správci daně

Schválená a účinná novela ZÚ od roku 2012 nově upravuje termín pro oznámení záměru změny účetního období místně příslušnému správci daně, tak že toto oznámení je třeba realizovat buď nejméně 3 měsíce před plánovanou změnou účetního období **nebo před koncem běžného účetního období, a to podle toho, který z termínů nastává dříve**. Pro správný výklad právních předpisů je rovněž důležité znát účel, kterého má být změnou příslušného ustanovení dosaženo. Výše citovaná důvodová zpráva k zákonu č. 355/2011 Sb. k danému bodu ovšem účel změny nijak neosvětluje.

Vzhledem k absenci informací o účelu schválené úpravy je obtížné navrhnout případnou změnu formulace, a proto se dále zaměříme na nalezení správného výkladu, případně možných výkladů, daného ustanovení.

Aktuální znění § 3 odst. 5 ZÚ ukládá účetním jednotkám oznámit záměr změny účetního období buď nejméně 3 měsíce před plánovanou změnou účetního období nebo před koncem běžného účetního období, a to podle toho, který z termínů nastává dříve.

Okamžik změny účetního období je již řešen v předchozím dílčím závěru. Problémem, který významným způsobem komplikuje nalezení správného výkladu, resp. umožňuje více výkladů, je skutečnost, že v ZÚ není definováno, co znamená pojem „běžné účetní období“. Vzhledem k tomu, že běžné účetní období je rozhodně účetním obdobím, lze při absenci definice tohoto pojmu vyjít pouze z definice pojmu „účetní období“, jehož zákonné vymezení je popsáno výše. V případě změny účetního období je účetním obdobím rovněž období delší nebo kratší než 12 kalendářních měsíců. Tomuto výkladu odpovídá i používání pojmu „běžné účetní období“ ve vyhlášce č. 500/2002 Sb. (PVZÚ) včetně uspořádání a označování položek rozvahy. Z uvedeného vyplývá, že posledním dnem (běžného) účetního období je poslední den před změnou účetního období, tedy den před prvním dnem nově používaného hospodářského nebo kalendářního roku.

Znění § 3 odst. 5 je tedy nutno vykládat tak, že z pohledu dodržení časového odstupu, resp. lhůty pro oznámení záměru, se posuzuje doba mezi okamžikem oznámení záměru správcem daně a jedním z uvedených termínů (termín vlastní změny účetního období a termín konce běžného účetního období). Vzhledem k současné formulaci zákona tak vzniká poměrně nelogická situace, kdy budeme testovat termín tři měsíce před prvním dnem nového účetního období a termín poslední den před prvním dnem nového účetního období. Zákon ukládá testovat vždy ten z termínů, který nastane v časové posloupnosti dříve – formulace „a to podle toho, který z termínů nastává dříve. Je zřejmé, že v praxi bude vždy dříve nastávat termín 3 měsíce před změnou

– viz příklad:

#### *Příklad*

*Účetní jednotky A a B s účetním obdobím kalendářní rok se rozhodly v roce 2012 změnit účetní období kalendářní rok na hospodářský rok. Účetní jednotka A se ke změně rozhodla v prosinci 2012 a chce mít hospodářský rok vymezený od 1. 3. do 28. 2. následujícího roku.*

*Účetní jednotka B o změně rozhodla rovněž v prosinci 2012 a chce mít hospodářský rok vymezený od 1. 9. do 31. 8. následujícího roku.*

*Pokud obě účetní jednotky v okamžiku rozhodnutí, tj. v prosinci 2012, oznámí správci daně změnu účetního období, tak účetní jednotka A bude moci přejít na hospodářský rok až od 1. 3. 2014, tj. za více než 14 měsíců, neboť nestihne oznámit změnu 3 měsíce před plánovanou změnou, tj. před 1.3. 2013. Účetní jednotka B bude moci přejít na hospodářský rok k 1. 9. 2013, tj. za 8 měsíců od rozhodnutí o změně (stačilo by jí změnu oznámit do konce května 2013).*

Výklad, se kterým se předkladatelé rovněž setkali, totiž že změnu účetního období je třeba oznámit buď 3 měsíce před plánovanou změnou nebo 3 měsíce před koncem posledního kalendářního či hospodářského roku před změnou, a to podle toho, který

z termínů nastává dříve je za současného znění zákona neobhajitelný. Pro jeho aplikaci by musely být splněny 2 podmínky:

- 1) ZÚ by musel definovat „běžné účetní období“ jako kalendářní nebo hospodářský rok
- 2) Ustanovení § 3 odst. 5 by v dané věci muselo znít např. takto:

„...Uplatnit hospodářský rok lze pouze po oznámení záměru změny účetního období místně příslušnému správci daně z příjmů nejméně 3 měsíce před plánovanou změnou účetního období nebo **nejméně 3 měsíce** před koncem **posledního** běžného účetního období před plánovanou změnou, a to podle toho, který z termínů nastává dříve, jinak účetní období zůstává nezměněno....“

*Dílčí závěr:*

*Z pohledu § 3 odst. 5 je pro dodržení požadované lhůty pro oznámení záměru změny účetního období třeba oznámit tuto změnu správci daně alespoň tři měsíce před prvním dnem nově používaného hospodářského roku, neboť tento termín vždy předchází poslední den běžného účetního období.*

*V případě přechodu z hospodářského na kalendářní rok je třeba oznámit změnu správci daně alespoň tři měsíce před prvním dnem nově používaného kalendářního roku, neboť tento termín vždy předchází poslední den běžného účetního období.*

*V případě záměru zákonodárce stanovit termíny pro oznámení jinak, je třeba upravit znění zákona. u*

### **3.3. Změna účetního období hospodářský rok na jiný hospodářský rok**

V praxi se vyskytují případy, kdy účetní jednotky účtující v rámci účetního období hospodářský rok přecházejí na účetní období hospodářský rok, který začíná prvním dnem jiného kalendářního měsíce než hospodářský rok původní. Důvodem změny bývá zejména změna majoritního vlastníka, který již „nový“ hospodářský rok používá.

Z ustanovení § 3 odst. 2 ZÚ vyplývá, že v případě dvanáctiměsíčního účetního období může podle prvního a posledního dne období existovat celkem dvanáct účetních období. Z nich jedno je kalendářní rok (1. 1. až 31. 12.) a zbylých jedenáct jsou hospodářské roky. ZÚ přitom umožňuje za stanovených podmínek účetní období měnit.

Ustanovení § 3 odst. 5 v případě změny ve vymezení hospodářského roku neukládá účetním jednotkám tuto změnu vůbec oznamovat a neukládá tudíž pro toto oznámení ani žádné termíny. Obdobný problém byl v minulosti řešen v souvislosti s termínem pro podávání daňového přiznání k dani z příjmů právnických osob rovněž až novelou příslušného ustanovení zákona o daních z příjmů (viz KV 631/24.11.04 Ing. Otakar Machala, *Změna účetního období hospodářský rok na jiný hospodářský rok a daňové přiznání k dani z příjmů právnických osob – ze dne 14. 12. 2004*). V praxi lze

vzhledem k daňovým souvislostem změny ve vymezení hospodářského roku (termín pro podání daňového přiznání k dani z příjmů právnických osob atd.) doporučit, aby do doby novelizace ZÚ byla změna správci daně oznámena tak, aby nedocházelo k vzájemným nejasnostem

Dílčí závěr:

V případě změny ve vymezení hospodářského roku (přechodu z jednoho hospodářského roku na jiný) zákon oznámení záměru změny správci daně nevyžaduje a změnu lze provést i bez tohoto oznámení. Vzhledem k daňovým dopadům takové změny lze přesto do doby případné novelizace ZÚ provedení oznámení správci daně doporučit.

### 3.4. Uplatnění hospodářského roku při vzniku účetní jednotky

Ustanovení § 3 odst. 6 ZÚ umožňuje uplatnit účetní období hospodářský rok rovněž nově vzniklým účetním jednotkám a ve vymezených případech účetním jednotkám po přeměně, a to za podmínek uvedených v odstavci 5 § 3 a ve lhůtě do 30 dnů ode dne vzniku účetní jednotky, resp. ode dne zápisu přeměny společnosti do obchodního rejstříku.

Ze znění i posloupného řazení uvedených ustanovení lze dle názoru předkladatelů dovodit, že ustanovení odst. 6 je ve vztahu k odst. 5 ustanovením speciálním, kdy rozšiřuje možnost uplatnit hospodářský rok i na případy v odst. 5 neuvedené, avšak za předpokladu dodržení ostatních podmínek stanovených v odst. 5 § 3 ZÚ.

Pro uplatnění hospodářského roku např. v případě vzniku účetní jednotky je tedy nutné, aby se nejednalo o organizační složkou státu, územní samosprávný celek nebo účetní jednotku vzniklou nebo zřízenou zvláštním zákonem a aby byl záměr uplatnit účetní období hospodářský rok oznámen správci daně. Je zde však stanovena speciální lhůta pro uplatnění 30 dnů ode dne vzniku účetní jednotky (např. ode dne zápisu obchodní společnosti do obchodního rejstříku) a není tedy nutno dodržet lhůty obecně stanovené pro přechod z kalendářního na hospodářský rok v odst. 5.

Pokud by i v těchto případech měly platit lhůty uvedené v odstavci 5 ztrácí daná úprava svůj smysl a je také v rozporu z důvodovou zprávou, která mimo jiné zmiňuje, že v nové právní úpravě měly být zohledněny připomínky odborné veřejnosti (*viz. Ing. Miroslav Mrázek, Mgr. Jiří Teichmann, Problematika přechodu účetního období z kalendářního roku na hospodářský rok, KV ze dne 28.2.2001 až 29.10.2001 Bulletin KDP ČR 10/2001 str. 21-28*).

S použitím níže uvedených závěrů lze řešit pro různé varianty účetního období při vzniku účetní jednotky, jak vyplývá z následujícího příkladu.



### *Příklad*

*Účetní jednotky X a Y vznikly 1. června 2012. Účetní jednotka X hodlá používat účetní období hospodářský rok vymezený daty 1. 5. až 30. 4. a účetní jednotka Y hodlá používat účetní období hospodářský rok vymezený daty 1.10. až 30. 9.*

*V praxi by mohla účetní jednotka X postupovat tak, že do 30 dnů od vzniku (§ 3 odst. 6 písm. a) ZÚ), nebo nejpozději do 31. 1. 2013 (§ 3 odst. 5 ZÚ), oznámí záměr změny účetního období správci daně, a to bez ohledu na skutečnost, zda přechodné účetní období bude trvat ode dne vzniku v červnu 2012 do 30.4. 2013 nebo jen od 1.1.2013 do 30.4.2013, a od 1. 5. 2013 zahájí nový hospodářský rok.*

*Účetní jednotka Y může uplatnit hospodářský rok, jestliže oznámí tuto skutečnost nejpozději 1. července 2012. Následně se může rozhodnout, zda jako přechodné období zvolí období od 1. 6. do 30. 9. 2012 a od 1. 10. 2012 uplatní první hospodářský rok nebo zda jako přechodné období zvolí období od 1. 6. 2012 do 30. 9. 2013 a první hospodářský rok uplatní od 1. 9. 2013.*

*Pokud vznikne účetní jednotka Z 1.června 2012 a rozhodne se použít hospodářský rok od 1.6.2012 může jej uplatnit pokud se tak rozhodne nejpozději do 1.července 2012. Žádné přechodné období v tomto případě nevzniká a již ode dne vzniku účetní jednotky bude použit HR.*

### Dílčí závěr:

Účetní jednotky, které nejsou organizační složkou státu, územním samosprávným celkem nebo účetní jednotkou vzniklou nebo zřízenou zvláštním zákonem, mohou uplatnit hospodářský rok již od okamžiku svého vzniku, pokud se tak rozhodnou do 30 dnů ode dne vzniku. a nástupnické účetní jednotky, účetní jednotky rozdělované odštěpením a přejímající společník v případě převodu jmění na společníka, pokud se tak rozhodnou do 30 dnů ode dne zápisu přeměny do obchodního rejstříku. V rámci vzájemné spolupráce lze doporučit tento záměr místně příslušnému správci daně bezodkladně oznámit.

### **3.5. Přejít ze staré na novou právní úpravu platnou od 1.1.2012**

Čl. VIII zákona č. 355/2011 Sb., nedefinuje přechodné ustanovení ke změnám § 3 ZÚ ve věci provádění změn účetního období. Proto je dle našeho názoru nutno vztahovat novelizovanou úpravu § 3 odst. 5 ZÚ, až na případy změn účetních období z kalendářního roku na hospodářský rok od 1. 5. 2012. V případě přechodu z hospodářského roku na kalendářní rok je tato nová právní úprava využitelná, jen v případech, kdy to lze spravedlivě žádat – tj. poprvé v případech, kdy původní hospodářský rok končí 30.4.2012 („podmínky určené novelou jsou již splnitelné“).

Opačný výklad vycházející například z toho, že bylo nutné splnit oznamovací povinnost do konce roku 2011 i v případech přechodů na HR v roce 2012 by představovala nepřijatelnou retroaktivitu, kdy by se mělo postupovat dle novely ještě před tím než nebyla účinnosti (viz. 5 Afs 28/2003-69 ze dne 31.8.2004 (č.438/2005 Sb. NSS), 1 Afs 147/2004-50 ze dne 27.4.2006, 7 Afs 151/2006-67 ze dne 21.12.2006 (Sbírka rozhodnutí NSS 4/2008 (č.1524/2008 Sb. NSS), str. 326), 9 Afs 122/2007-88 ze dne 16.6.2008, 5 Afs 63/2011-109 ze dne 2.2.2012 (obdobně 5 Afs

64/2011-124 ze dne 17.2.2012, 5 Afs 66/2011-109 ze dne 24.2.2012), Pl. ÚS 9/08 ze dne 12.7.2011 (Částka 85 z roku 2011 ze dne 19.8.2011- č.236/2011 Sb.)

#### Příklad

Společnost A přechází z hospodářského roku končícího 30.11.2012 na kalendářní rok od 1.1.2013 – použije novou právní úpravu.

Společnost B přechází z hospodářského roku končícího k 31.1.2012 na kalendářní rok od 1.1.2013 - použije se právní úprava platná do konce roku 2011.

Společnost C přechází z hospodářského roku končícího k 30.4.2012 na kalendářní rok od 1.1.2013 - použije se nová právní úprava.

Společnost D přechází z kalendářního roku končícího k 31.12.2011 na hospodářský rok od 1.4.2012 - použije se stará právní úprava.

#### Dílčí závěr:

Změny § 3 odst. 5 ZÚ jsou účinné od 1.1.2012; nová úprava oznamovacích povinností při změně účetního období se tak nemůže použít v r. 2011. S ohledem na tento způsob novelizace § 3 odst. 5 ZÚ se nová právní úprava použije:

- a) při změně účetního období z kalendářního roku na hospodářský rok od 1. 5. 2012
- b) při změně účetního období z hospodářského roku na kalendářní rok poprvé pro případy, kdy původní hospodářský rok končí 30.4.2012.

#### 4. Návrh na opatření

Po projednání v Koordinačním výboru doporučujeme přijaté závěry publikovat.

#### **Stanovisko GFŘ:**

K dílčímu závěru k bodu 3.1. Vymezení okamžiku změny účetního období:  
**Souhlas GFŘ s dílčím závěrem předkladatele.**

K dílčímu závěru k bodu 3.2. Termín pro oznámení změny správci daně  
**Souhlas GFŘ s dílčím závěrem předkladatele.**

**GFŘ uvádí, že pokud se účetní jednotka rozhodne změnit účetní období, a tento záměr oznámí správci daně ve lhůtě nejméně tři měsíce před plánovanou změnou, splní podmínku pro uplatnění změny účetního období, a to i bez ohledu na skutečnost, že tento záměr neoznámí správci daně ještě ve lhůtě do konce účetního období, a to se všemi dopady jak pro sestavení účetní závěrky, tak pro podání daňového přiznání.**

#### **Doporučení GFŘ:**

**GFŘ doporučuje, aby v zájmu odstranění nadbytečné administrativy a komunikace se správcem daně (např. výzva k podání daňového přiznání) účetní jednotka, pokud se rozhodne ke změně účetního období, sdělila tuto skutečnost správci daně před původním termínem pro podání daňového přiznání, pokud již nebyl správci daně oznámen záměr změny účetního období, ačkoliv to zákon o účetnictví nevyžaduje.**

K dílčímu závěru k bodu 3.3. Změna účetního období hospodářský rok na jiný hospodářský rok:

**Souhlas GFŘ s dílčím závěrem předkladatele.**

K dílčímu závěru k bodu 3.4. Uplatnění hospodářského roku při vzniku účetní jednotky:

**Souhlas GFŘ s dílčím závěrem předkladatele.**

Je však zapotřebí upřesnit, že v § 3 odst. 6 písm. a) zákona o účetnictví se podmínkami stanovenými v § 3 odst. 5, na něž je odkazováno, rozumí podmínka typu účetní jednotky, tzn. jiná účetní jednotka než organizační složka státu, územní samosprávný celek nebo účetní jednotka vzniklá nebo zřízená zvláštním zákonem; dále podmínka neplatnosti úkonu, pokud není dodržena lhůta 30 dnů uvedená v § 3 odst. 6 písm. a) zákona o účetnictví, pak zůstává účetní období nezměněno a také platí podmínka, že takovouto změnu lze provést v běžném účetním období pouze jednou.

Dále k navrženému příkladu je vhodné podotknout že ono první účetní období v tomto případě nebude klasifikováno jako přechodové účetní období (nejde o změnu účetního období, ale o „prvouplatnění“ hospodářského roku). V této souvislosti není bez významu také to, že v případech, kdy by účetní jednotka podmínky pro uplatnění hospodářského roku dle § 3 odst. 6 zákona o účetnictví nespĺnila, má později nadále možnost standardním způsobem změnit účetní období za podmínek uvedených v § 3 odst. 5 zákona o účetnictví (viz výše).

K dílčímu závěru k bodu 3.5. Přechod ze staré na novou právní úpravu:

**Souhlas GFŘ s dílčím závěrem předkladatele.**

Nad rámec výše uvedeného je zapotřebí zmínit nové ustanovení § 3 odst. 4 zákona o účetnictví, které v písm. c) až e) nově umožňuje účetním jednotkám v uplatnit účetní období delší než 12 měsíců v dalších situacích.

Nová písm. c) a d) se uplatní např. u likvidace, kdy si účetní jednotka může zvolit toto delší účetní období, případně toto delší účetní období rozdělit na jedno období trvající 12 měsíců a druhé období trvající tři měsíce nejdéle, neboť např. písm. d) citovaného ustanovení uvádí, že „*stanoví-li tento zákon nebo zvláštní právní předpis rozvahový den ve lhůtě do 3 měsíců po konci běžného účetního období a neodporuje-li takovéto prodloužení smyslu rozvahového dne běžného účetního období*“ může být účetní období delší než 12 měsíců.

Lze uvést konkrétní příklad, kdy účetní jednotka vstoupí do likvidace 1.2. 2013 a jejím účetním obdobím je kalendářní rok, může před vstupem do likvidace uplatnit „delší“ účetní období od 1.1.2012 do 31.1.2013.

Tato „delší“ maximálně 15ti měsíční účetní období podle písm. c) a d) citovaného ustanovení zákona o účetnictví mohou být nově uplatněna např. při vstupu do likvidace, ke dni zpracování návrhu na rozdělení likvidačního zůstatku, ke dni nabytí účinnosti rozhodnutí o úpadku, bez ohledu na způsob jeho řešení, apod.

Nové písm. e) se použije pro přeměny (*případně-li rozhodný den u nástupnické účetní jednotky, u účetní jednotky rozdělované odštěpením nebo u přejímajícího společníka v případě převodu jmění na společníka do období tří měsíců před skončením kalendářního nebo hospodářského rok a dojde-li v tomto období zároveň k zápisu přeměny společnosti do obchodního rejstříku*), kdy se účetní jednotka může opět rozhodnout, že uplatní po rozhodném dni přeměny buď „kratší“ účetní období od rozhodného dne přeměny do konce kalendářního nebo hospodářského roku, v němž dojde k zápisu přeměny v obchodním rejstříku (tak, jak tomu bylo v podmínkách do roku 2011) a nebo využije možnosti prodloužení tohoto účetního období po rozhodném dni na maximálně 15 měsíců (k dalšímu kalendářnímu nebo hospodářskému roku lze připojit předchozí období maximálně tři měsíců).

## **373/11.07.12 Aplikace §4 odst. 1 písm. l) zákona o daních z příjmů od 1. ledna 2013**

Předkládají: Ing. Marie Konečná, daňový poradce, č. osvědčení 294  
Ing. Ladislav Malůšek, daňový poradce, č. osvědčení 3990  
Ing. Alena Švecová, daňový poradce, č. osvědčení 3465

### **1. Úvod - popis problematiky**

V souvislosti s přijetím rozsáhlé úpravy důchodového spoření<sup>1</sup> a doplňkového penzijního spoření<sup>2</sup> (tzv. důchodové reformy) došlo také k novelizaci vybraných ustanovení zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů („zákon o daních z příjmů“), a to zákonem č. 428/2011 Sb., změna zákonů v souvislosti s přijetím zákona o důchodovém spoření a zákona o doplňkovém penzijním spoření.

Cílem tohoto příspěvku je vyjasnění vlivu novelizace zákona o daních z příjmů na daňový režim vybraných standardních pojistných produktů nabízených komerčními pojišťovnami, konkrétně aplikace § 4 odst. 1 písm. l) zákona o daních z příjmů od 1. ledna 2013. Tento příspěvek se primárně nezaměřuje na oblast zdanění produktů penzijních fondů v návaznosti na přijatou úpravu penzijní reformy.

#### **Současný režim zdanění plnění z pojištění osob**

Podle současné úpravy § 4 odst. 1 písm. l) zákona o daních z příjmů jsou od daně osvobozeny:

*„Plnění z pojištění osob s výjimkou plnění pro případ dožití z pojištění pro případ dožití, plnění pro případ dožití z pojištění pro případ smrti nebo dožití a plnění pro případ dožití z důchodového pojištění a s výjimkou jiného příjmu z pojištění osob, který není pojistným plněním a nezakládá zánik pojistné smlouvy.“*

Současná úprava tedy v zásadě osvobozuje většinu plnění z pojištění osob od daně z příjmů bez ohledu na formu výplaty s výjimkou vybraných plnění vyplácených většinou z kapitálové hodnoty produktů životního pojištění, a to:

- plnění pro případ dožití z pojištění pro případ dožití, plnění z pojištění pro případ dožití z pojištění pro případ smrti nebo dožití a z plnění pro případ dožití z důchodového pojištění,
- jiného příjmu z pojištění osob, který není pojistným plněním a nezakládá zánik pojistné smlouvy (tj. zejména tzv. částečné odkupy, kdy dochází k výplatě plnění z pojistné smlouvy, aniž by docházelo k zániku pojistného vztahu).

Přičemž je nutné zdůraznit, že režim zdanění u těchto zdanitelných výjimek je obecně nastaven tak, aby docházelo ke zdanění pouze části odpovídající „zhodnocení“ prostředků vložených pojistníkem (s výjimkou specifické úpravy odkupného a jiných příjmů z pojištění osob, které nejsou pojistným plněním a nezakládají zánik pojistné smlouvy). Daň je pak v těchto případech obecně vybírána srážkou při výplatě plnění oprávněné osobě.

<sup>1</sup> zákon č. 426/2011, zákon o důchodovém spoření

<sup>2</sup> zákon č. 427/2011, zákon o doplňkovém penzijním spoření

Ostatní plnění z produktů pojištění osob jsou osvobozena od daně z příjmů, např. pojistná plnění z úrazového či nemocenského pojištění nebo pojistná plnění vyplácená v případě pojistné události smrti nebo jiné skutečnosti související se zdravím nebo se změnou osobního postavení osoby (tj. situace, kdy plnění je v zásadě spojeno s újmou na zdraví nebo změnou osobního postavení pojištěné osoby).

### **Zdanění pojištění osob od 1. ledna 2013**

V souvislosti s penzijní reformou došlo s účinností od 1. ledna 2013 k významné úpravě § 4 odst. 1 písm. l) zákona o daních z příjmů na základě zákona č. 428/2011 Sb. Na základě nové úpravy bude osvobozen:

„příjem z

- 1. penze vyplácené z penzijního připojištění se státním příspěvkem, penze z penzijního pojištění a důchod z pojištění pro případ dožití s výplatou důchodu, a to z pojištění pro případ dožití, pro případ smrti nebo dožití a z důchodového pojištění, u kterých není vymezeno období jejich pobírání,*
- 2. invalidní penze z penzijního připojištění se státním příspěvkem na dobu určitou, invalidní penze na určenou dobu a jednorázové pojistné pro penzi podle zákona upravujícího doplňkové penzijní spoření,*
- 3. jiná plnění z pojištění osob, s výjimkou jednorázových plnění, odkupného nebo odbytného a penze z penzijního pojištění a z pojištění pro případ dožití, a to z pojištění pro případ dožití, pro případ smrti nebo dožití, z důchodového pojištění a z doplňkového penzijního spoření, u kterých je vymezeno období jejich pobírání, a s výjimkou jiného příjmu z pojištění osob, který není pojistným plněním a nezakládá zánik pojistné smlouvy.“*

S ohledem na novelizované znění ustanovení § 4 odst. 1 písm. l) zákona o daních z příjmů, a to zejména bodu 3 předmětného ustanovení a v něm uvedené definice výjimek z osvobození (tj. zdanitelných příjmů), vyvstává v praxi řada otázek, jakým způsobem by tato legislativní změna měla být v praxi interpretována ve vztahu k režimu zdanění produktů pojištění osob.

## **2. Terminologie používaná ustanovením § 4 odst. 1 písm. l) zákona o daních z příjmů**

Ustanovení § 4 odst. 1 písm. l) zákona o daních z příjmů používá řadu technických pojmů, které však nejsou daňovou legislativou nijak definovány. Je tedy nutné analyzovat také předpisy z oblasti pojišťovnictví. Nicméně některé z pojmů užívaných daňovou legislativou nejsou explicitně definovány ani příslušnou pojistnou legislativou. Tato skutečnost sama o sobě významně komplikuje interpretaci daného ustanovení ve vztahu ke konkrétním produktům.

Níže je s ohledem na úpravu pojistné legislativy, penzijní reformy a také na význam pojmů, tak jak jsou v současné době v praxi užívány, shrnut možný obsah základních pojmů používaných ustanovením § 4 odst. 1 písm. l) zákona o daních z příjmů.

## 2.1. Pojištění osob

V první řadě je zapotřebí definovat okruhy pojistných produktů, kterých se osvobození může dotýkat. V souladu s pojistnou legislativou (§ 49 zákona č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě a o změně souvisejících zákonů<sup>3</sup>) zahrnuje pojištění osob, jehož daňový režim je řešen v rámci ustanovení § 4 odst. 1 písm. l) bodu 3 zákona o daních z příjmů, zejména následující typy pojištění:

- Pojištění pro případ smrti,
- Pojištění pro případ dožití se určitého věku nebo dne stanoveného v pojistné smlouvě jako konec pojištění,
- Pojištění pro případ úrazu a
- Pojištění pro případ nemoci nebo jiné skutečnosti související se zdravím nebo se změnou osobního postavení této osoby.

## 2.2. Pojistné produkty upravované § 4 odst. 1 písm. l) zákona o daních z příjmů

Zákon o daních z příjmů explicitně stanovuje režim pro různé typy nejběžnějších produktů pojištění, které mohou být poskytovány také v souvislosti s realizovanou důchodovou reformou. Pro úplnost se jedná zejména o:

- *Důchodové spoření* – volitelný systém spoření na důchod (tzv. II. pilíř penzijní reformy)
- *Doplňkové penzijní spoření* – volitelný systém doplňkového spoření na důchod (tzv. III. pilíř penzijní reformy)
- *Pojištění pro případ dožití* – pojištění, kdy pojistné plnění je vypláceno k okamžiku dožití se určitého věku nebo dne stanoveného v pojistné smlouvě jako konec pojištění
- *Pojištění pro případ smrti* – pojištění, kdy v návaznosti na pojistnou událost smrt, je oprávněné osobě vyplaceno pojistné plnění
- *Pojištění pro případ smrti nebo dožití* – kombinace pojistného produktu pojištění pro případ dožití a pojištění pro případ smrti
- *Důchodové pojištění* – termín je v praxi používán zejména pro pojištění z povinného systému státního sociálního zabezpečení
- *Pojištění důchodu* – prostředky nastřádané v rámci volitelného systému spoření na důchod se obecně převedou na pojistnou smlouvu na pojištění důchodu uzavřenou s komerční pojišťovnou

---

<sup>3</sup> dále jen „zákon o pojistné smlouvě“

- *Pojištění penze* – prostředky nastřádané v rámci volitelného systému doplňkového penzijního spoření má účastník možnost převést formou jednorázového pojistného pro penzi na pojistný produkt komerčních pojišťoven
- *Penzijní pojištění* – produkt nabízený institucemi penzijního pojištění definovanými v rámci § 6 odst. 17 zákona o daních z příjmů
- *Penzijní připojištění se státním příspěvkem* – současný produkt nabízený penzijními fondy v rámci volitelného systému penzijního připojištění

### 2.3. Plnění z pojištění osob dle pojistné legislativy

Zákon o daních z příjmů stanovuje specifický režim pro vybraná plnění z pojištění osob, a to formou jednorázového plnění, penze, důchodu nebo odkupného či odbytného:

- *Jednorázové plnění* – termín jednorázové plnění není daňovou ani pojistnou legislativou nijak definován. Pojistná legislativa používá pojem jednorázové pojistné plnění (např. § 34 zákona o pojistné smlouvě). Samotný pojem plnění je daňovou legislativou chápán v poměrně širokém významu. Jednorázové plnění bude tedy zřejmě zahrnovat jakékoli plnění vyplácené z pojištění, které není opakovaného charakteru. Aby se však jednalo o zdanitelný příjem příslušné osoby, musí se vždy jednat o prostředky, s nimiž má tato osoba právo volně disponovat, tj. v důsledku poskytnutí plnění dochází k reálnému navýšení jejího majetku.
- *Penze nebo důchod* – termíny nejsou daňovou legislativou definovány. Pojem penze není ani pojistnou legislativou explicitně používán pro účely standardních pojistných produktů. V praxi je tento termín používán pro příjem opakované povahy, který je vyplácen ve formě pravidelných anuit stanovených na základě pojistně matematických metod. Pojmy penze či důchod používané § 4 odst. 1 písm. l) zákona o daních z příjmů mají v kontextu zdanění standardních pojistných produktů dle názoru předkladatelů shodný význam a zahrnují tedy veškerá pojistná plnění vyplácená z pojištění osob na pravidelné, opakované bázi.
- *Odkupné nebo odbytné* – odkupné ani odbytné není opět daňovou legislativou definováno. Odkupné je dle zákona o pojistné smlouvě definováno jako část nespotřebovaného pojistného ukládaného pojistitelem jako technická rezerva vypočtena pojistně matematickými metodami k datu zániku soukromého pojištění (tj. v praxi se jedná o částku vyplácenou z životního pojištění „předčasně“ na žádost pojistníka; přičemž výplatou



odkupného pojistná smlouva následně zaniká). Odbytné terminologicky používané zejména penzijní reformou má analogický význam.<sup>4</sup>

#### **2.4. Dílčí závěr – terminologie používaná ustanovením § 4 odst. 1 písm. I) zákona o daních z příjmů**

Jelikož daňová legislativa nijak nedefinuje pojmy týkající se pojistných produktů, lze při jejich interpretaci vycházet z jejich významu dle pojistné legislativy, úpravy penzijní reformy a existující praxe tak, jak je navrženo výše.

### **3. Výklad ustanovení § 4 odst. 1 písm. I) zákona o daních z příjmů**

Není sporu o tom, že na základě § 4 odst. 1 písm. I) bodu 1 zákona o daních z příjmů budou důchody vyplácené z pojištění pro případ dožití nebo z pojištění pro případ smrti nebo dožití vyplácené „doživotně“ (tj. není vymezeno období jejich pobírání) osvobozeny od daně z příjmů.

Jako problematickou se však v praxi jeví úprava bodu 3 předmětného ustanovení. Je otázkou, jak široce by měla být vykládána výjimka z osvobození příjmů z pojištění osob.

#### **3.1. Interpretace § 4 odst. 1 písm. I) bodu 3 zákona o daních z příjmů**

Za použití čistě gramatického výkladu daného ustanovení lze dospět k několika zcela odlišným závěrům teoreticky vedoucím také k významnému rozšíření okruhu zdanitelných plnění z pojištění osob např. o plnění z úrazového pojištění či pojištění nemoci nebo smrti, a to formou jednorázového plnění (v praxi je touto formou vypláceno u těchto plnění přibližně 90 % plnění).

V takové situaci, kdy na základě čistě jazykového výkladu nelze dospět k jednoznačnému závěru, nelze tuto interpretační metodu považovat za postačující, jelikož může vést k závěrům, které neodpovídají záměru zákonodárce a účelu samotného ustanovení. Při interpretaci ustanovení § 4 odst. 1 písm. I) bodu 3 zákona o daních z příjmů je tedy zapotřebí analyzovat také smysl a účel daného ustanovení. Současné znění ustanovení § 4 odst. 1 písm. I) zákona o daních z příjmů bylo do zákona implementováno novelou č. 438/2003 Sb. Z důvodové zprávy lze dovodit, že záměrem zákonodárce bylo upravit režim zdaňování pojistných plnění plynoucích z daňově zvýhodněných produktů soukromého životního pojištění. To znamená, že smyslem daného ustanovení jednoznačně bylo vyjmout z obecně osvobozených plnění z pojištění osob pouze plnění vyplácená ze zákonem definovaných produktů soukromého životního pojištění, a to pouze ta plnění, která jsou vyplácena z kapitálové hodnoty vybraných pojistných produktů (tzv. „spořicí“ složek).

---

<sup>4</sup> Případně se jedná o termín používaný u smluv životního pojištění uzavřených podle občanského zákoníku do konce roku 2004.

Pokud bychom vyšli ze znění důvodové zprávy k novele 428/2011 Sb., lze dle názoru předkladatelů také zcela jasně vysledovat záměr zákonodárce, jímž nebyla průlomová změna spočívající v rozšíření okruhu zdanitelných plnění ze standardních produktů pojištění osob, ale naopak v návaznosti na dlouhodobou politiku státu podpory „spoření na stáří“ rozšíření okruhu osvobozených plnění z pojištění osob, a to o produkty, u kterých dochází k výplatě pojistného plnění formou doživotních důchodů. Lze tedy uzavřít, že smyslem úpravy daného ustanovení jednoznačně bylo vyjmout z obecně osvobozených plnění z pojištění osob pouze ta plnění ze zákonem definovaných produktů pojištění osob, která jsou z kapitálových složek pojištění vyplácena jednorázově nebo opakovaně na předem stanovenou dobu.

V neposlední řadě je nutné zdůraznit, že zdanění některých plnění, která jsou v současnosti osvobozena od daně z příjmů (např. jednorázové pojistné plnění z úrazového pojištění), by dle existující právní úpravy ve většině případů znamenalo nutnost zdanění takovýchto příjmů jednotlivými příjemci plnění z pojištění prostřednictvím podání daňových přiznání (pro tato plnění není, tak jako u doposud zdaňovaných plnění, zavedena speciální úprava zdanění zvláštní sazbou daně sráženou pojišťovnami při jejich výplatě). Tento přístup by tedy dle názoru předkladatelů byl v naprostém rozporu se systémovou tendencí zákonodárce zavést speciální způsob zdanění formou srážky u vybraných příjmů fyzických osob za účelem zjednodušení a usnadnění administrace výběru daní z příjmů u osob, jejichž příjmy nejsou vždy automaticky zdaňovány prostřednictvím daňových přiznání.

Další praktickou komplikací by mohla představovat skutečnost, že zákon o daních z příjmů určuje způsob stanovení základu daně pouze v případech plnění vyplácených z kapitálové hodnoty soukromého životního pojištění (na základě kterého dochází v zásadě pouze ke zdanění zhodnocené části „naspořených“ prostředků). V případech plnění z jiných typů pojištění osob, která jsou v současnosti osvobozena (např. výše zmíněné jednorázové pojistné plnění z úrazového pojištění), novela zákona o daních z příjmů metodiku stanovení základu daně explicitně neřeší. Bylo by tak nutné při sestavování daňového přiznání vycházet z obecných principů zdaňování příjmů, tj. prakticky by docházelo ke zdanění v zásadě celé výše přijatého plnění.

Dále je zapotřebí zdůraznit, že v praxi existuje široká škála produktů pojištění osob. Běžně dochází ke sjednávání pojištění tzv. na míru konkrétnímu zákazníkovi, kdy výsledná pojistná smlouva kombinuje výhody různých typů pojistných produktů, a to zejména soukromého životního pojištění, jehož podstatou je určitá forma „spoření“ (tzv. spořicí složka pojištění) a standardních pojištění pro případ rizika vzniku pojistné události (tzv. riziková složka pojištění). Nejčastějším příkladem je pojištění pro případ smrti nebo dožití. Pokud bychom připustili, že nově zavedená úprava § 4 odst. 1 písm. l) bodu 3 zákona o daních z příjmů umožňuje z obecně osvobozených plnění vyjmout také plnění vyplácená z tzv. rizikových složek pojištění, novelizovaný text ustanovení může vést k výkladům, na jejichž základě by mohlo docházet i k absurdnímu a zcela nekonzistentnímu způsobu zdanění v případech, kdy je stejné plnění vypláceno z různých typů pojistných produktů. Nejčastějším příkladem sporného daňového režimu bude v praxi způsob zdanění jednorázového plnění v případě pojistné události smrt:

- Pokud bude pojistné plnění vypláceno oprávněné osobě z pojištění pro případ smrti, mělo by se dle názoru předkladatelů jednat o plnění osvobozené od daně z příjmů stejně, jako to umožňuje současné znění zákona o daních z příjmů.
- Pokud však bude stejné pojistné plnění vypláceno z kombinovaného produktu, a to z pojištění pro případ smrti nebo dožití, lze na základě čistě gramatického výkladu dojít také ke zcela jinému závěru, tj. jednorázové plnění z pojištění pro případ smrti nebo dožití by bylo plněním zdanitelným.

Nelze tedy než uzavřít jinak, že výklad umožňující zdanění plnění z tzv. rizikových složek pojištění nelze podpořit racionální argumentací a jako takový zcela jistě nebyl zákonodárcem zamýšlen.

Na základě analýzy předmětného ustanovení by dle názoru předkladatelů deklarovanému účelu novelizace zákona o daních z příjmů a dlouhodobému smyslu a účelu zavedení osvobození příjmů z plnění vyplácených z pojištění osob nejvíce odpovídala interpretace, na základě které by výjimku z osvobození představovala plnění vyplácená z kapitálových hodnot („spořicí“ složek) produktů životního pojištění (tj. zejména plnění pro případ dožití). Výjimka z osvobozených příjmů by tedy zahrnovala:

- jednorázová plnění, odkupné nebo odbytné a penze z penzijního pojištění a z pojištění pro případ dožití vyplácené z kapitálových hodnot pojištění, a to z pojištění pro případ dožití, pro případ smrti nebo dožití, z důchodového pojištění a z doplňkového penzijního spoření, u kterých je vymezeno období jejich pobírání a
- jiný příjem z pojištění osob, který není pojistným plněním a nezakládá zánik pojistné smlouvy.

Dle názoru předkladatelů by ostatní další možné výklady mohly oproti současné úpravě vést k rozšíření okruhu zdanitelných příjmů z plnění ze široké škály produktů pojištění osob zahrnující také úrazové pojištění, pojištění nemoci či smrti, u nichž již z jejich ekonomické podstaty je vůbec sporné, zda může dojít ke vzniku zdanitelného příjmu (tj. k reálnému navýšení majetku osoby). Z výše uvedených důvodů nelze tedy uzavřít jinak než, že jiné teoretické výklady v praxi neobstojí.

### **3.2. Dílčí závěr – interpretace § 4 odst. 1 písm. l) zákona o daních z příjmů**

Po 1. lednu 2013 budou osvobozena následující plnění z produktů pojištění osob:

- plnění vyplácená z „rizikových“ složek pojištění, tj. zejména plnění v případě úrazu, smrti či invalidity, a to bez ohledu na to, zda tato plnění budou vyplácena jednorázově či formou opakované výplaty a
- „doživotní“ penze a důchody vyplácené z pojištění osob, tj. v případech, kdy není vymezeno období jejich pobírání.

V zásadě tak zůstává zachován přístup k osvobození produktů pojištění osob, dochází pouze k rozšíření okruhu osvobozených příjmů o plnění z produktů pojištění s výplatou důchodu, u nichž není omezena doba jejich pobírání.

#### **4. Závěr**

Navrhujeme přijmout výše uvedené dílčí závěry k jednotlivým oblastem novelizovaného režimu zdanění plnění z pojištění osob.

Navrhovaný způsob zdanění dle názoru předkladatelů nejvíce odpovídá deklarovanému úmyslu zákonodárce v rámci novelizace § 4 odst. 1 písm. l) zákona o daních z příjmů, kterým byla snaha o rozšíření okruhu osvobozených plnění z pojistných produktů podporujících spoření veřejnosti na stáří o doživotně vyplácené důchody či penze.

Po projednání příspěvku na Koordinačním výboru doporučujeme přijaté závěry vhodným způsobem publikovat.

#### **Stanovisko GFR:**

**Souhlas se závěry předkladatele.**

## **375/11.07.12 Změna tvorby opravné položky podle § 8 na tvorbu opravné položky podle § 8c**

Předkládají: Doc. Ing. Hana Březinová, CSc., auditorka č. osv. 968  
Ing. Radek Novotný, daňový poradce ev.č. 2986

### **1. Úvod**

Stále narůstající objem insolvenčních řízení má za důsledek potřebu interpretovat ustanovení právních předpisů, která regulují proces i po daňové stránce. Jedním z otevřených problémů je možnost přechodu tvorby opravné položky podle § 8 zákona č. 593/1992 Sb., o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů (dále jen "zákon o rezervách") na tvorbu opravné položky podle § 8c zákona o rezervách.

### **2. Vymezení problému**

V souladu s § 8 zákona o rezervách může poplatník, při splnění podmínek stanovených v zákoně o rezervách, k pohledávce za dlužníkem, jenž je v insolvenčním řízení, vytvořit daňově účinnou opravnou položku, a to až do výše 100 % rozvahové hodnoty pohledávky.

V souladu s § 8 odst. 3 zákona o rezervách poplatník může, pominou-li důvody pro existenci opravné položky vytvořené podle § 8 zákona o rezervách (anebo se tak poplatník rozhodne), snížit vytvořenou opravnou položku dle § 8 zákona o rezervách na úroveň, která by mohla být vytvořena podle ustanovení § 8a zákona o rezervách. Poplatník pak pokračuje v tvorbě opravné položky podle § 8a zákona o rezervách.

V praxi ovšem mohou nastat situace, kdy poplatník, u kterého pominou důvody pro existenci opravné položky vytvořené podle § 8 zákona o rezervách, nebude chtít pokračovat v tvorbě opravných položek dle § 8a zákona o rezervách, nýbrž by rád pokračoval v tvorbě opravných položek podle § 8c zákona o rezervách. Vzhledem k tomu, že zákon o rezervách tento postup výslovně neupravuje, může být sporné, zda je možné takto postupovat.

### **3. Relevantní úprava v zákoně o rezervách**

V souladu s § 3 odst. 2 zákona o rezervách je poplatník povinen v souvislosti s podáním daňového přiznání prověřit odůvodněnost tvorby opravných položek a jejich skutečný stav porovnat s výší, kterou může poplatník uplatnit podle zákona o rezervách jako daňově účinný náklad. Zároveň je poplatník dle § 8 odst. 2 zákona o rezervách povinen zrušit opravné položky vytvořené podle § 8 zákona o rezervách v případě, kdy insolvenční správce účinně popřel pohledávky, ke kterým byly opravné položky podle § 8 zákona o rezervách vytvořeny. V zákoně vymezených situacích je tedy poplatník nepochybně povinen (nepostupuje-li podle § 8 odst. 3 zákona o rezervách) opravné položky vytvořené podle § 8 zákona o rezervách zrušit.

Podle § 8c zákona o rezervách poplatník může postupovat u nepromlčených pohledávek podle tohoto ustanovení (tj. vytvářet opravné položky při splnění podmínek stanovených v tomto ustanovení), nepostupuje-li u těchto pohledávek podle § 5, § 5a, § 6, § 8, § 8a a § 8b zákona o rezervách. Vzhledem k jazykovému vyjádření podmínky pro postup podle § 8c zákona o rezervách (vedlejší věta v podmiňovacím způsobu v přítomném čase) lze dovozovat, že netvořil-li poplatník

opravné položky dle těchto ustanovení (tj. včetně § 8 zákona o rezervách) v období, za které podává daňové přiznání, může v tomto období tvořit opravné položky podle § 8c zákona o rezervách. Jinými slovy, tvorba opravné položky k pohledávce podle § 8 zákona o rezervách v minulých obdobích není překážkou k tomu, aby poplatník v aktuálním období vytvořil opravnou položku podle § 8c zákona o rezervách.

Výše uvedenou interpretaci ustanovení § 8c zákona o rezervách podporuje i textace ustanovení § 5 odst. 6 zákona o rezervách. V tomto ustanovení totiž zákonodárce dokázal jednoznačně vyjádřit podmínku, že postup podle § 5 odst. 6 zákona o rezervách je možný pouze tehdy, pokud banka nikdy netvořila opravnou položku k pohledávce z úvěru podle § 5 odst. 2 písm. a) zákona o rezervách.<sup>5</sup> Uvedl-li zákonodárce v ustanovení § 8c zákona o rezervách podmínku jinou, zřejmě se chtěl odchýlit od podmínky uvedené v § 5 odst. 6 zákona o rezervách.

Výše uvedenou interpretaci ustanovení § 8c zákona o rezervách také podporuje důvodová zpráva k zákonu č. 545/2005 Sb., který novelizoval zákon o rezervách. Důvodová zpráva k bodu 4, článku IV (§ 8c) uvádí následující: "*V souvislosti s návrhem daňového řešení pohledávek z úvěrů s hodnotou do 30 000 Kč u bank a finančních institucí možností tvorby opravných položek až do výše 100 % jejich neuhrazené hodnoty se navrhuje obdobná možnost u nepromlčených pohledávek s hodnotou do 30 000 Kč i pro běžné podnikatele. Cílem navrhované úpravy je jednodušeji z hlediska tvorby zákonných opravných položek řešit drobné pohledávky běžných podnikatelů. V těchto případech jsou mnohdy předmětné pohledávky soudně vymáhány pouze z důvodu možnosti vytvářet zákonné opravné položky, což je neekonomické a zbytečně zatěžující jak pro poplatníky, tak pro správce daně. Dále je zamezeno možnosti násobit jednotlivé způsoby vytváření daňově účinných opravných položek." Z podtrženého textu jednoznačně vyplývá, že cílem zákonodárce bylo zamezit současné tvorbě opravných položek podle více ustanovení zákona o rezervách. Pokud však poplatník opravné položky vytvořené podle § 8 zákona o rezervách zrušil, nic nebrání tomu, aby vytvořil opravné položky podle § 8c zákona o rezervách.*

#### 4. Závěr

Poplatník, který v minulých obdobích, za které se podává daňové přiznání, vytvářel opravné položky k pohledávkám podle § 8 zákona o rezervách, může k těmto pohledávkám vytvářet opravné položky podle § 8c zákona o rezervách. Podmínkou pro takovou tvorbu ovšem je, že poplatník nejpozději v období, za které se podává daňové přiznání a ve kterém poplatník chce vytvářet opravné položky podle § 8c, opravné položky vytvořené podle § 8 zruší.

#### **Stanovisko GFŘ:**

Nejprve je nutné vyjasnit věcnou podstatu tvorby daňových OP podle § 8 a § 8c ZoR. Nelze totiž zcela souhlasit s některými tvrzeními uvedenými v předkládaném materiálu.

<sup>5</sup> Dle autorů tohoto příspěvku se jedná o zřejmě nesprávný odkaz v ustanovení § 5 odst. 6 zákona o rezervách, neboť banka standardně opravné položky k pohledávkám z úvěrů netvoří podle § 5 odst. 2 písm. a), nýbrž podle § 5 odst. 1 písm. a) zákona o rezervách.

Obecně platí, že, pominou-li důvody pro tvorbu či existenci daňových OP, je nezbytné v minulosti vytvořené daňové OP rozpustit ve prospěch nákladů. Předchozí daňový výdaj tak musí být v daném případě následně kompenzován zvýšením výsledku hospodaření. Za „pominutí důvodů“ tvorby daňových OP lze považovat například právní zánik pohledávky. Pokud pominuly důvody, pak další tvorba daňových OP není možná a v minulosti vytvořené daňové OP je nezbytné vždy rozpustit a případně zahájit tvorbu OP podle jiných ustanovení ZoR.

Nelze však souhlasit se zobecněným tvrzením, že „tvorba opravné položky k pohledávce podle § 8 zákona o rezervách v minulých obdobích není překážkou k tomu, aby poplatník v aktuálním období vytvořil opravnou položku podle § 8c zákona o rezervách“. Přesnějším závěrem je, že správce daně posoudí důvody, které podle poplatníka vedly k tvorbě daňových OP podle § 8 ZoR a k následnému rozpuštění takto vytvořených OP. Teprve pokud byla tvorba v minulosti realizována v souladu se zákonem a nedošlo-li v průběhu času ke zpochybnění hodnoty pohledávky nebo nenastaly skutečnosti zpochybňující minulou tvorbu daňových OP, není důvod po rozpuštění daňových OP vytvořených dříve podle § 8 ZoR neumožnit tvorbu podle ustanovení § 8c ZoR. Z uvedeného vyplývá, že tvorba daňových OP podle § 8 ZoR v minulosti nemůže automaticky legalizovat jejich následnou tvorbu dle § 8c ZoR.

Platí, že, pokud pohledávka právně existuje a věřitel je schopen správci daně tuto skutečnost doložit (tedy dlužník žádným způsobem existenci nebo hodnotu svého závazku nezpochybnil), lze při splnění všech zákonem stanovených podmínek k pohledávce vytvořit daňové OP dle § 8c ZoR. Pokud základ daně poplatníka v minulosti ovlivnila neexistující pohledávka, je nápravu nezbytné zajistit dodatečným daňovým přiznáním a nikoliv tvorbou daňových OP. Pro úplnost je nutné zdůraznit, že nezbytnou podmínkou pro možnost využití ustanovení § 8c ZoR je, že hodnota pohledávky při jejím vzniku nesměla být vyšší než 30 tis. Kč.

„Přechodu“ tvorby podle § 8 ZoR na tvorbu dle § 8c ZoR musí v daném případě vždy předcházet rozpuštění daňových OP vytvořených dříve podle § 8 ZoR. Uvedený postup je nezbytný proto, že jednou z forem řešení insolvence může být také reorganizace, kdy způsobem řešení dotčené pohledávky je i privativní novace původního závazku s tím, že se věřitelé shodnou na ponechání pouze části původní hodnoty dotčených pohledávek a zbývající část hodnoty původních pohledávek prominou. Část prominutím zaniklé pohledávky již není možno dále daňově řešit proto, že v důsledku provedené reorganizace již neexistuje.

Výše uvedený postup nelze použít v případě, že byla existence či výše pohledávky v rámci insolvenčního řízení popřena insolvenčním správcem nebo jinými osobami, kterým zákon právo popřít pohledávku přiznává. Je-li zpochybněním pohledávky limitováno právo na plnění domnělého věřitele v případě nedaňového práva, musí být limitováno i právo neprokázanou pohledávku zahrnout do jeho základu daně – nemá-li věřitel právo na úhradu sporné pohledávky, nemá ani právo zahrnovat její hodnotu do základu daně formou tvorby daňových OP.

Při dodržení výše uvedených podmínek lze se závěrem navrženým předkladatelem souhlasit.